

СТАНОВИЩЕ

от

Доц.д-р Александър Йорданов Александров

Направление „Нова и съвременна българска литература – Институт за литература при БАН,

член на научно жури в конкурс за избор на доцент по научна област 2.1. Филология, специалност „Българска литература” (Нова и съвременна българска литература), обявен от Института за литература при БАН в Държавен вестник, бр. 67 от 12.10.2015 г. г. с кандидат гл. ас. д-р Александра Антонова.

В конкурса за заемане на академичната длъжност доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 67 от 12.10.2015 г. г., за нуждите на Института за литература – БАН, направление „Нова и съвременна българска литература” се е явил един кандидат – гл. ас. д-р Александра Антонова.

Д-р Александра Антонова е добре позната в научната общност като изследовател на новата и съвременна българска литература. Нейните научни интереси са съсредоточени главно в периода на българската литература между двете световни войни. Тя най-често интерпретира недостатъчно проучени или неизследвани проблеми главно в областта на модерните търсения на българската литература в периода между двете световни войни.

В конкурса д-р А.Антонова участва с оригинални научни трудове – книги, студии и статии. Всички те са публикувани в престижни научни издания, а някои от тях са печелили и награди, което е позволило и тяхното издаване и популяризиране. Така например изследването „Чавдар Мутафов – в търсене на художествения лик” е спечелило конкурс на Министерство на културата по програмата „Помощ за книгата”, което е направило възможно неговото своевременно издаване. В този труд д-р Антонова анализира сложния феномен „психология на размисъла“ и представя характерната за този български писател неореалистична поетика чрез детайлно изследване на развитието на декоративните и експресионистични изобразителни похвати. Същевременно тя изследва и няколко критико-есеистични текста от архива на Чавдар Мутафов. Интересът ѝ към литературното наследство на този писател проличава и в други нейни публикации. В статията „Критическото наследство на Чавдар Мутафов” публикувана в научния сборник „Критическото наследство на българския модернизъм. Как го четем сега” – издание на Института за литература при БАН, д-р Антонова задълочено и с успех анализира особената синтетична структура на литературнокритическите текстове на Чавдар Мутафов, които съчетават елементи на естетика, философия и белетристика. Тя сравнява функциите на „предметното” изображение в творчеството на Ат. Далчев, Св. Минков и Ч. Мутафов, както и характерната за Мутафов и модернистичната литература „търсеща образност”, която определя като „образност на прага на израза”. Тези изследвания на д-р Александра Антонова, както и оригиналното проучване „Градът на Чавдар Мутафов – градска изобразителна естетика”, публикувано в сборника с

научни изследвания с чуждестранно участие в чест на проф. Лилия Кирова „Югоизточноевропейският град и съвременността на миналото”, имат приносен характер, както за интерпретацията на творчеството на Чавдар Мутафов, така и за изясняване изобщо на важни проблеми от развитието на модерните повествователни стилове в българската литература през 20-те и 30-те години. Така например в „Градът на Чавдар Мутафов – градска изобразителна естетика” д-р Антонова задъбочено представя концепциите за градска среда в няколко есета на Ч. Мутафов („Моторът“, „Радиото“, „Плакатът“, „Мода“) и оригинално защитава тезата, че „възпроизводимото изкуство създава предмета като естетически факт, трансформирайки делничното в естетично”.

Интересът на д-р Александра Антонова към творчеството на Чавдар Мутафов продължава с трудове като „Чавдар Мутафов в парадокса на спиралата: експресионизъм и банално изкуство” публикуван в научния сборник „Българско и модерно”, както и с „Майчинството е висшата женственост” (*Библиотека*, 2015, № 1) – една статия в която се прави тематичен паралел между разказите „Майка“ на Чавдар Мутафов и „Под сливите“ на Константин Константинов публикувани във „Вестник на жената”. Системното внимание, което д-р Антонова отделя на процесите в българската литература между двете световни войни, я води и към проучване на още един автор – есеист и критик, който често е оставал встрани от литературоведското внимание. Това е Кирил Кръстев. В проучването „Кирил Кръстев: Изкуството е във формулата на синтеза” д-р Антонова убедително доказва, че някои от т.нар. „манифестни” модернистични текстове на Кръстев са всъщност стъпала към реалистична концепция за изкуство и те се появяват още в период, когато е прието да се смята, че този автор е част от литературния авангард.

На творчеството на Светослав Минков – друг писател от този период на модернистичен преход в българската литература, д-р Антонова отделя внимание в студията с оригиналното заглавие „Текстурното изображение в някои разкази на Светослав Минков от 20-те и 30-те години.”. Странното при пръв прочит понятие всъщност означава естетическите особености и значение на изобразяването на и посредством материи, и материали, в някои от разказите на Минков в периода 1922 -1936 г. като дефинира основни „инструменти“ за създаването на такова изображение в тях.

Би трябвало да се отбележи и още една приносна статия на д-р Антонова, в която за първи път се анализира т.нар. „кратък критически потрет” чрез който българския писател Борис Шивачев запознава българската публика с редица южноамерикански писатели. Според д-р Антонова чрез тези „лаконични скици” във формата на „модерен колаж” се представя не само информация, но и се създава специфична ситуация на литературно очакване, на литературно възприемане.

Приносни елементи се съдържат и в редица други изследвания на кандидатката. Тук ще се огранича като посоча „Постмодерният разказвач” посветено на специфичния диалог между банално-битовото и трансцендентното в поезията на Никола Вапцаров и този труд не случайно е включен в представителния Сборник с нови изследвания по повод 100-годишнината на поета „Вапцаров – вяра и самота.”, което е достатъчно авторитетна оценка. Бих открил също така и един труд на д-р Антонова, който прониква на микроравнище в поетиката на писателя Димитър Димов като откроява естетическото и функционално присъствие на предмета в неговата проза – разкази и пътеписи. Това е оригиналната студия „Естетика на вещта в разказите и пътеписите на Димитър Димов”, публикувана също така в

издание с приносен характер, а именно „Димитър Димов – век по-късно. Юбилеен сборник с нови изследвания по случай 100 години от рождението му.”

Всички тези изследвания на д-р Александра Антонова я открояват като изследовател на българската литература, който тенденциозно се насочва към неизследвани проблеми и с успех разкрива нови проблемни полета. Нейните приноси в този смисъл са в уменията да се анализират текстови равнища, които привидно остават незабелязани или приемани като нещо разбиращо се от само себе си. Антонова обаче успява в очевидното да открие това, което дори и да предизвика дискусия става вече факт на литературноисторическото възприемане.

Към оригиналните и приности трудове на д-р Александра Антонова бих посочил още изследването ѝ върху антологийните модели в българската литература в периода 1910-1925 г. („Разнообразни антологийни модели в периода 1910–1925”), където за първи път се отстоява оригиналната теза, че антологията „Млада България” на „идеолога” на българския символизъм Иван Радославов е не само подбор на оригинални произведения и литературни имена, а чрез структурирането си и подбора на творбите, тя представя идейно-естетическите и стилови движения на символистичната литература към експресионистичната и предметно-урбанистична образност в поезията, която идва на „смяна” през 20-те години. Антологията, с основание отбелязва д-р Антонова, „експлицира постепенното, органично напускане на символистичното поетическо светоусещане, износването му и превръщането на образите в декори и аксесоари, в реквизит, който обслужва една нова, по-модна стилистика.” Твърдението е провокативно, но и приносно като наблюдение.

Основен хабилитационен труд, който д-р Александра Антонова представя за участие в конкурса е монографичното и проблемно изследване „Константин Константинов: възможности на разпознаването и себепознаването”. Книгата е публикувана през 2015 г. от издателство „АзБуки“. Този труд трябва да се разглежда като продължение на системните проучвания на изследователката върху модерната литература на 20-те и 30-те години. И тук, както и в останалите си трудове д-р Антонова се насочва към т.нар. „невидими” доскоро проблеми. Такъв е проблемът за „динамиката на съграждане на Аз-концепта на Константин-Константиновия човек”. Но този проблем, който се чете чрез Платоновия диалог „Федон“ и води до оригинални разсъждения за ролята на мястото и времето в литературната творба, до разноликостта на себепознаването, не подтиска, а точно обратното – дава възможност цялостно да се изрази и високата оценка, която изследователката дава на цялостното творчество на Константин Константинов. Приносен момент в този смисъл е уменията на авторката да интерпретира въпроси, които до този момент не са били засягани от литературната наука или само са били спорадично споменавани. В целия труд д-р Антонова прецизно анализира „картинното видимо”, както тя го нарича, като „компонент на схващането на Аз-а за себе си”, разполагайки го в различните топоси, където то се случва: родно, национално, природно-космическо, естетическо.

Към проблемният кръг на този нов труд на д-р Антонова се вписва и студията „Константин Константинов и сп. „Звено“ публикувана в сп. „Български език и литература”, в която се проследяват ранните критически текстове и разкази на Константин.

Д-р Александра Антонова успешно изследва и произведения на съвременната литература. Такива са нейните проучвания върху поезията на Борис Христов от които тук е важно да се посочат „Онтологичният човек на Борис Христов в стихосбирката му „Вечерен тромпет“ и „Поетика на баналното в стихосбирката „Вечерен тромпет“, които кандидатката

с основание е посочила сред трудовете за участие в този конкурс и които са публикувани в престижни научни издания, включително и с чуждестранно участие.

При оценката на научната дейност на д-р Александра Антонова трябва да се вземат под внимание и нейните участия с оригинални научни теми в национални и международни научни форуми. Без претенцията за изчерпателност тук ще посоча, че д-р Антонова участва в национални конференции посветени на твореството на Борис Христов, Ангел Каралийчев, на проблеми на българския модернизъм, на критическото наследство на известни български литературни критици, на литературното творчество за деца. Кандидатката е приложила тези свои трудове за конкурса.

Изтъкнатите оригинални и приносни моменти в научното творчество на д-р Александра Антонова не трябва да оставят впечатлението, че прикриват проблеми или недостатъци на това творчество. В случая става дума за научна обективност. Същевременно може да се очаква в бъдеще д-р Антонова да постига още по-успешна методологическа връзка между анализът на текста и неговото разполагане в по-широк изследователски контекст. Необходимо е и да се разшири и литературноисторическата база на нейните изследвания, да се включат и повече имена и проблеми, като осъществяваните наблюдения се съпоставят още по-прецизно, както с други автори от избрания период, така и с други, както съвременни и не само, критически интерпретации.

Заклучение:

Научната дейност на д-р Александра Антонова отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав, на Правилника към него и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за литература–БАН. Тя има необходимия стаж в института, участва в различни проект, а броят и качеството на представените от нея в конкурса трудове са достатъчно основание категорично и убедено да препоръчам на д-р Александра Антонова да бъде присъдена академичната длъжност „доцент” в Института за литература при БАН.

07.01.2016 г.

София

Изготвил становището:

Доц.д-р Александър Йорданов